

מיצוי זכויות ושירותים חברתיים לאזרח הבניית קונספט ותורת עבודה

טל ארזי יעל סבג

עריכת לשון: רויטל אביב מתוק
תרגום לאנגלית (תקציר): נעמי הלסטד
עיצוב גרפי: אפרת ספיקר

הסקירה הוזמנה על ידי תחום מיצוי זכויות באגף משאבי קהילה, משרד העבודה,
הרווחה והשירותים החברתיים ומומנה בסיוע אלכא – הג'וינט ומטה ישראל דיגיטלית –
משרד הדיגיטל הלאומי במסגרת מיזם רווחה דיגיטלית

מכון מאירס ג'וינט ברוקדייל
ת"ד 3886 ירושלים 9103702
טלפון: 02-6557400
brook@jdc.org | brookdale.jdc.org.il

ירושלים | טבת תשפ"א | דצמבר 2020

תקציר

זכויות חברתיות הן יסוד מהותי בתפיסת האזרחות במדינת רווחה, והן נועדו לענות על שתי מטרות מרכזיות. האחת, להבטיח כי לכל אדם יסופקו הצרכים הבסיסיים המאפשרים רמת חיים מינימלית, והשנייה לקדם שיוויון הזדמנויות על ידי חיזוק יכולתם של פרטים להשתלב בהשכלה ובתעסוקה.

אי מיצוי זכויות הוא מצב שבו הזכאים לקצבאות ולשירותים חברתיים אינם מממשים בפועל את זכאותם לקבל את הקצבה או השירות. זוהי בעיה חברתית רחבת היקף, אשר פוגעת באזרחים רבים שאינם נהנים מזכויות ושירותים חברתיים שעשויים היו לשפר את מצבם האישי והכלכלי. יתרה מכך, תופעה זו מבטאת החטאה של מטרת המדיניות החברתית שהובילה לקביעת הזכאות לזכויות ושירותים אלו, ועל כן קובעי מדיניות, חוקרים, אנשי מקצוע וארגונים שונים מפנים את הזרקור לעברה תוך ניסיון להבין את הגורמים לה ולהביא לצמצומה. בשנת 2019 הוקם במשרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים (להלן: משרד הרווחה) תחום ייעודי לנושא – "תחום מיצוי זכויות". כחלק ממהלך חשוב זה וכשלב מקדים לפיתוח מדיניות משרדית, תורת עבודה ומענים בנושא מיצוי זכויות פנו האגף למשאבי קהילה וג'וינט ישראל-אשלים לצוות חשיבה תוצאתית במכון ברוקדייל בבקשה לאסוף ידע ומידע עדכניים על אודות מיצוי זכויות שעל פי חוק ועל מיצוי מענים ושירותים.

במסמך זה יסקרו היבטים תיאורטיים ומחקריים של תופעת אי מיצוי זכויות, וכן היבטים העשויים לסייע בגיבוש מדיניות משרד הרווחה, בהלימה למגמות עכשוויות בתחום מיצוי הזכויות, כמו מיצוי זכויות באמצעים דיגיטליים ושילוב מתנדבים במרכזי מיצוי זכויות. כמו כן יסקרו המענים המרכזיים הקיימים כיום במשרד הרווחה בתחום של מיצוי זכויות ויוצג המודל הלוגי אשר מניח את היסודות לבניית תוכנית העבודה והמדיניות המשרדית בתחום מיצוי זכויות.

תוכן עניינים

1	1. מבוא
2	2 מיצוי זכויות ושירותים חברתיים: רקע מושגי ותאורטי
4	2.1 חסמים למיצוי זכויות
4	2.2 מיצוי זכויות ומקצוע העבודה הסוציאלית
5	2.3 פרקטיקות של מיצוי זכויות
6	2.4 היבטים טכנולוגיים של מיצוי זכויות
8	2.5 התנדבות במיצוי זכויות
12	3. מיפוי הנתונים והמענים של משרד הרווחה למיצוי זכויות
14	4. סיכום
15	5. מקורות
22	נספח א: מודל לוגי לפיתוח תחום מיצוי זכויות